

Realisatie NNN Zuid-Holland 2027

F.G. Bos

December 2022
Provincie Zuid-Holland

Inhoudsopgave

1. Inleiding
2. Het Handelingskader Realisatie NNN
3. Uitvoering aanbevelingen Handelingskader
4. Verwachting realisatie NNN 2027
5. Conclusies en Aanbevelingen Realisatie NNN 2027

1. Inleiding

Aanleiding en doel

Eén van de belangrijkste afspraken uit het Natuurpact is dat provincies zich inzetten om eind 2027 80.000 ha nieuwe natuur te hebben ingericht. De provincies rapporteren jaarlijks gezamenlijk over de voortgang van deze opgave in de voortgangsrapportage Natuur (VRN). De restantopgave bedroeg op 1 januari 2021 nog ruim 35.000 hectare. In de laatste voortgangsrapportage concluderen de provincies dat zij de gezamenlijke opgave in 2027 met dit tempo niet gaan halen.

De leden van de Bestuurlijke Adviescommissie Vitaal Platteland (BAC VP) hebben, onder meer bij de bestuurlijke afspraken over het Programma Natuur, aangegeven dat deze ambitie niet ter discussie staat. Daarom is besloten tot oprichting van een taskforce waarin provincies de lead hebben en nauw samen optrekken met LNV en terreinbeherende organisaties om versnellingsstrategieën te formuleren en een plan van aanpak op te stellen voor het vervolg. Een van de adviezen van de taskforce was dat de provincies een realisatiestrategie opstellen, waarin is uitgewerkt of de doelstelling gehaald wordt, wat daarvoor nodig is en aan te geven welke opgave er eventueel na 2027 resteert. In deze realisatiestrategie staan de concrete acties die leiden tot een versnelling en is een plan van aanpak 2023-2027 opgenomen: zowel voor de inhoud (“wat ga je doen?”) als voor het proces (“hoe ga je het doen?”). Naast de aanpak dienen ook verwachtingscijfers voor verwerving en inrichting te worden opgenomen per jaar (2023 t/m 2027). Deze provinciale ‘realisatiestrategie’ ligt nu voor u met de titel ‘Realisatie NNN Zuid-Holland 2027’.

Vervolgtraject

De afzonderlijke realisatiestrategieën van alle provincies worden samengevoegd en bespreking hiervan vindt plaats in de BAC VP eind januari 2023.

Naast deze realisatiestrategie, werken de provincies het komend jaar aan de gebiedsprogramma’s in het kader van het NPLG. Hiermee is al een start gemaakt voor de reductiedoelstellingen stikstof en een integrale afweging van de overige opgaven (waaronder bossenstrategie, 10% groen-blauwe dooradering, overgangsgebieden, landschapselementen, klimaat- en waterdoelstellingen et cetera), die in dezelfde regio’s gerealiseerd moeten gaan worden en een nauwe relatie hebben met de NNN-opgave. Deze realisatiestrategie sluit aan bij wat is ingebracht als input voor de gebiedsprogramma’s.

Leeswijzer

In 2021 hebben PS van Zuid-Holland het ‘Handelingskader Realisatie NNN’ (hierna ‘Handelingskader’) vastgesteld. In het Handelingskader is een overzicht gegeven van de opgave van het NNN in Zuid-Holland en het beleid dat is opgezet om dit te realiseren. Bij het Handelingskader is al geconstateerd dat het instrumentarium ontoereikend was voor het realiseren van de NNN-opgave en is een concrete realisatiestrategie opgenomen.

In hoofdstuk 2 is een samenvatting van het Handelingskader gegeven. Deze samenvatting geeft een overzicht van de totstandkoming van de Zuid-Hollandse NNN-opgave, de beleidsmatige uitwerking van de opgave (zowel ruimtelijk als in hectares), het voormalige beleid, de successen maar ook de minder goede resultaten en de aanbevelingen. In hoofdstuk 3 worden de aanbevelingen van het Handelingskader

bekeken. Wat is gedaan om de aanbevelingen over te nemen? Hoe zijn de voorgestelde instrumenten van het Handelingskader ingevoerd in het bestaande beleid? Heeft er inderdaad een versnelling van de realisatie plaats gevonden? In hoofdstuk 4 wordt beschreven wat de restopgave is voor het realiseren van het NNN en hoe de programmering van de realisatie eruitziet voor de periode 2023-2027. In dit hoofdstuk wordt ook het overzicht van de verwachte verwerving/zelfrealisatie en inrichting per jaar voor de periode 2023-2027 gegeven. In dit hoofdstuk wordt ook beoordeeld in hoeverre het instrumentarium, de prioritering en de beschikbare middelen voldoende zijn om de opgave te realiseren. In hoofdstuk 5 komen de resultaten samen en worden conclusies en aanbevelingen gedaan.

2. Het Handelingskader Realisatie NNN

2.1 Inleiding

Het Handelingskader Realisatie NNN is in 2021 vastgesteld door PS van Zuid-Holland. Het geeft een volledig overzicht van het beleid ten aanzien van de realisatie van het NNN tot dan toe. Daarom begint dit rapport over de realisatie van het NNN in Zuid-Holland met een weergave van de hoofdlijnen van het Handelingskader.

2.2 Het Handelingskader – De opdracht realisatie NNN

De natuur in Zuid-Holland staat onder druk. De provincie Zuid-Holland is een sterk verstedelijkt gebied met veel verkeer, inwoners en bedrijvigheid waardoor de biodiversiteit het moeilijk heeft. Ondanks dit gegeven, kent Zuid-Holland een grote diversiteit aan natuurtypen en landschappen die ook in internationaal opzicht van grote waarde zijn. De Duinen en de Delta vormen unieke natuur-hotspots en het Veenweidegebied combineert cultuurhistorie met hoge natuurwaarden. Al deze unieke natuur moeten we beschermen, behouden en versterken. Hiervoor zijn robuuste natuurgebieden nodig: grote aaneengesloten gebieden die een reële leefomgeving voor planten en dieren bieden met verbinding tussen de natuurgebieden die voor de lange termijn goed geborgd zijn met een maatschappelijke inbedding en juridische verankering.

Het beschermen, behouden en versterken van de Zuid-Hollandse natuur gebeurt onder andere via het NatuurNetwerk Nederland (NNN). Het NNN biedt een planologische bescherming voor natuurgebieden en regelt het beheer in deze gebieden. Het gaat dan om bestaande natuurgebieden en nieuw aan te leggen natuur. De nieuw aan te leggen natuur is bedoeld als versterking en verbinding van bestaande natuurgebieden. Deze gebieden vormen de realisatie-opgave van het NNN.

De afspraken over (de realisatie van) het NNN zijn in 2013 vastgelegd in het Natuurpact tussen het Rijk en de provincies. Daarin staat dat de provincies verantwoordelijk zijn voor het realiseren van het NNN, uiterlijk eind 2027 gereed. De afspraken uit het Natuurpact komen onder andere voort uit verplichtingen voor de Vogel- en Habitatrichtlijn.

Het Planbureau voor de Leefomgeving (PBL) heeft eind 2020 een evaluatie van het Natuurpact afgerond. Uit deze evaluatie blijkt dat het in alle provincies lastig lijkt om het NNN uiterlijk eind 2027 af te ronden, omdat de laatste stukken grond moeilijk beschikbaar zijn te krijgen. Ook in Zuid-Holland is de realisatiestrategie van het NNN niet toereikend om binnen de afgesproken termijn het NNN gerealiseerd te hebben, terwijl tegelijkertijd de urgentie voor de natuuropgave toeneemt. Zo is in 2019, na een uitspraak van het Europees hof over het Nederlandse stikstofbeleid, extra urgentie ontstaan rondom het realiseren van de Vogel- en Habitatrichtlijndoelen. Vanuit het Rijk is in 2020 het nieuwe Programma Natuur (PN) gestart waarin 3 miljard wordt vrijgemaakt als extra inzet om de doelen uit de Vogel- en Habitatrichtlijn te kunnen halen. Onderdeel hiervan is een versnelling van de realisatie van het NNN, teneinde de realisatie binnen de afgesproken termijn af te ronden.

2.3 Het Handelingskader - Ontstaan van de opgave realisatie NNN

In de jaren negentig van de vorige eeuw is het Rijk gestart met het realiseren van een Ecologische Hoofdstructuur (EHS) waarbij bestaande natuurgebieden middels een natuurnetwerk moesten worden versterkt, vergroot en verbonden. Dit beleid kwam voort uit de internationale doelen van de Europese Vogelrichtlijn (1979) en de Habitatrichtlijn (1992). De realisatie van de EHS was een essentieel instrument om de vereiste gunstige staat te bereiken voor de in de Europese Vogel- en Habitatrichtlijn beschermde plantensoorten, diersoorten en habitattypen.

In 2013 is het completeren, beschermen en beheren van de EHS gedecentraliseerd naar de provincies. De EHS werd vanaf toen het NatuurNetwerk Nederland. De decentralisatie-afspraken zijn vastgelegd in het Natuurpact (2013). De opgave omvat naast een doelstelling voor het behalen van een aantal (ingerichte) hectares natuur, ook doelstellingen omtrent soortenbescherming en waterkwaliteit. In het Natuurpact hebben Rijk en provincies afgesproken dat de provincies verantwoordelijk zijn om een kwalitatief goed, aaneengesloten netwerk van natuurgebieden en ecologische verbindingen te realiseren die duurzaam in beheer zijn bij de eindbeheerders. Het NNN moet voor eind 2027 zijn ingericht. Deze verplichting is in de provincie Zuid-Holland ook vastgelegd in het coalitieakkoord 2019-2023: *'We willen de doelen behalen van het Natuurpact uit 2013 (..).'*

2.4 Het Handelingskader – Voortgang realisatie NNN in Zuid-Holland

Volgens het decentralisatie-akkoord en het coalitieakkoord, zal er in 2027 in Zuid-Holland ca 45.000 hectare beschermde natuur zijn. Daarvoor moest vanaf 2021 nog 3.300 ha nieuw natuurgebied en 110 km aan ecologische verbindingen worden gerealiseerd. De provincie Zuid-Holland kent 3 grote landschapstypen: de Kuststrook met haar duinen en landgoederen, de Delta met de zoetwatergetijdengebieden en rivieren en het Veenweidegebied van het Groene Hart.

Elk van deze landschappen kent eigen kwaliteiten en opgaven ten aanzien van het NNN en op basis daarvan heeft de provincie een fasering aangebracht in haar nog te realiseren NNN-opgave. De Kuststrook was voor een groot deel al bestaande natuur, van kwalitatief hoge waarde. In de Delta is vanaf 2000 tot 2020 het EHS/NNN-programma Deltanatuur uitgevoerd. Binnen dit programma zijn zoetwatergetijdengebieden ontwikkeld en is de natuur versterkt met de realisatie van 2.000 ha NNN. In het Groene Hart staat de natuur nog onder druk. De natuurgebieden liggen versnipperd en functioneert nog onvoldoende als gezonde, volwaardige leefgebieden. De aanpak van de realisatieopgave was voor de periode 2013-2018 als volgt:

1. Vanwege de omvang van de opgave en de aanwezige kwaliteiten is gekozen om voorrang te geven aan het afmaken van het programma Deltanatuur en een tweetal deelgebieden in het Groene Hart: Krimpenerwaard en Gouwe-Wiericke. Deze gebiedsprogramma's waren al voor de decentralisatie in 2013 opgezet onder regie van het Rijk;
2. Voor de kleine, verspreid liggende 'Overige NNN'-gebieden en de Ecologische Verbindingszones (EVZ's) werd destijds nog niet actief ingezet op realisatie. Voor initiatieven uit de gebieden zelf werd wel subsidie opengesteld; voor deze ca. 500 hectare van de NNN-opgave (de zogenaamde 'Strategische reservering') en een deel van

de ecologische verbindingen (de zgn. prioriteit 3 verbindingen) werden nog geen middelen voor realisatie beschikbaar gesteld.

In 2018 hebben Provinciale Staten in het Kaderbesluit Groen besloten om:

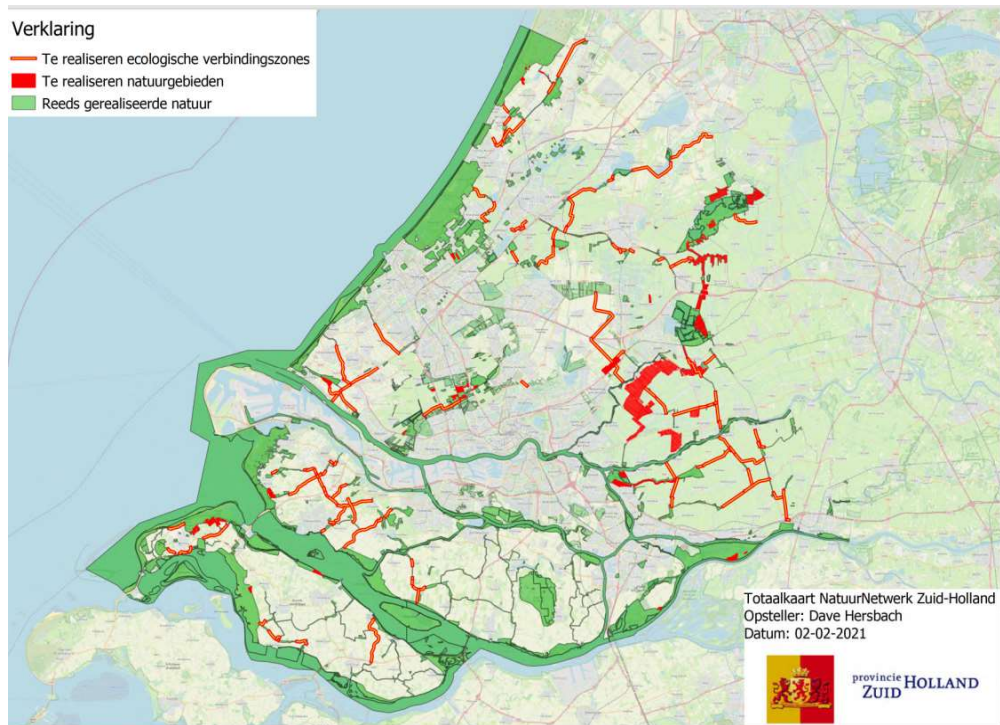
- de gefaseerde uitvoering van het NNN los te laten;
- middelen ter beschikking te stellen voor de realisatie van de ‘strategische reservering’;
- meer middelen beschikbaar te stellen voor de ecologische verbindingen (exclusief prioriteit 3) en
- de middelen voor realisatie van de prioriteit 3-verbindingen voorlopig nog niet beschikbaar te stellen en deze op te nemen in de risicoreservering.

Daarnaast is besloten om meer actieve inzet te plegen op de overige NNN-gebieden. De provincie kan ook daar het voortouw nemen om een gebiedsproces te starten voor de projecten waarvoor nog geen externe initiatiefnemer is. De inzet blijft echter dat vooral de netwerkpartners hun verantwoordelijkheid nemen door middel van zelfrealisatie. De provincie neemt een trekkersrol in bij de realisatie van het NNN (inclusief ecologische verbindingen), indien vaststaat dat daarvoor bij de gebiedspartijen geen mogelijkheden bestaan. In 2018 is gestart met het voeren van een actieve realisatie-strategie op de onderdelen Strategische reservering (500 ha), Overige-NNN gebieden (300 ha) en de Ecologische verbindingen (110 km). Deze onderdelen zijn samengebracht onder het uitvoeringsprogramma “Netwerk Natuur Zuid-Holland” (NNZH).

2.5 Het Handelingskader – Stand van zaken realisatie-opgave NNN

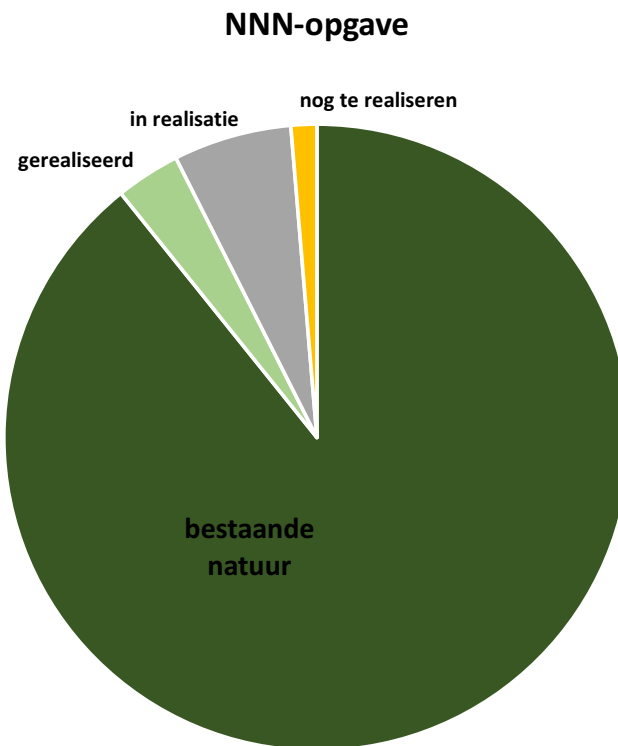
Een deel van de NNN-opgave is inmiddels gerealiseerd, is zover gevorderd dat met de inrichting gestart kan worden of er zijn besluiten genomen waarmee de beschikbaarheid van de gronden voor natuurontwikkeling juridisch is geborgd. Het resterende deel van de opgave kent een aantal specifieke knelpunten.

Het NNN in Zuid-Holland bestaat uit 45.000 ha begrensd gebied (zie figuur 3 en 4). Het NNN bestaat uit bestaande natuurgebieden zoals de Nieuwkoopse plassen en Meijendel, uit nieuw aangelegde natuur zoals Tiengemeten en uit nog te realiseren gebieden. Daarnaast zijn er nog te realiseren ecologische verbindingen tussen natuurgebieden. De nog te realiseren gebieden en ecologische verbindingen vormen samen de realisatieopgave van het NNN. Deze opgave is weergegeven in figuur 1 (ruimtelijk) en in figuur 2 (in hectares).

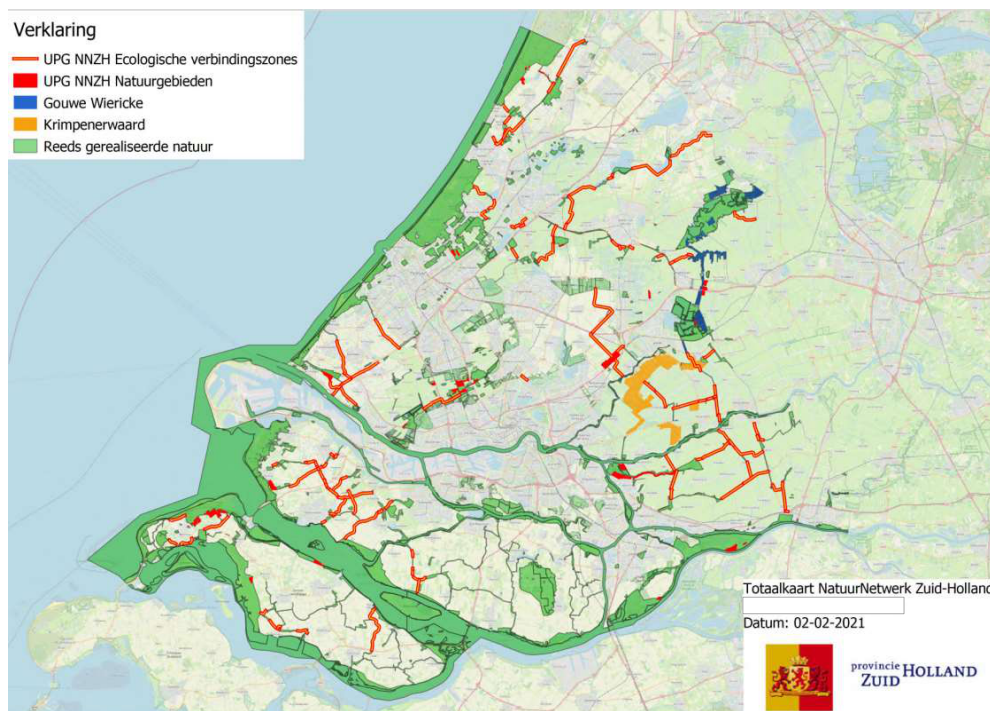
Figuur 1: In het rood is de totale nog te realiseren NNN-opgave in Zuid-Holland 2021 weergegeven (incl. ecologische verbindingen prioriteit 3). In groen is de bestaande natuur weergegeven.

In de periode tussen 2013 en 2020 is ca. 1.500 ha NNN en 26 km evz gerealiseerd. De resterende opgave was toen nog 3.300 ha en 110 km evz. Daarvan was in 2020 2.750 ha en 13 km beschikbaar voor realisatie en/of er is geborgd dat de grond beschikbaar komt. In figuur 2 is het overzicht gegeven van de totale NNN-opgave onderverdeeld in bestaande natuur, gerealiseerde nieuwe natuur (tussen 2013 en 2020), natuur die in realisatie is en nog te realiseren nieuwe natuur. Natuur in realisatie zijn gebieden waarvoor de grond reeds beschikbaar is of binnen afzienbare tijd beschikbaar komt voor realisatie en waarvoor de planvorming loopt of gaat lopen. De categorie 'nog te realiseren' zijn gebieden waar nog gesprekken voor lopen en waar de grond nog niet beschikbaar is voor realisatie.

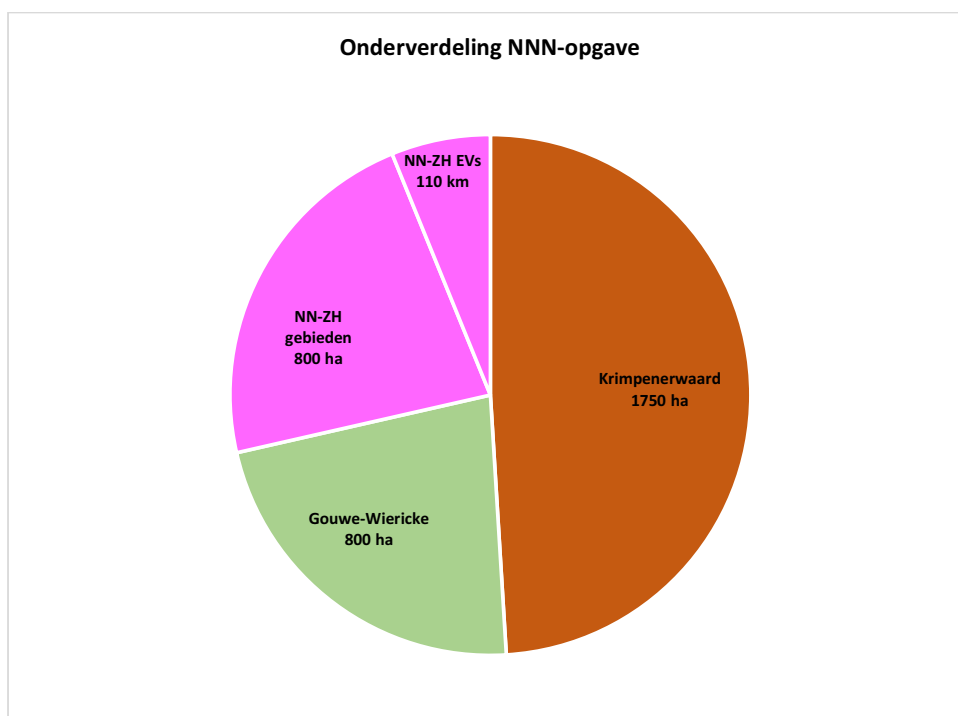

Figuur 2: De totale NNN in Zuid-Holland onderverdeeld in 4 categorieën: bestaande natuurgebieden (donkergroen), natuurgebieden die tussen 2013 en 2020 nieuw zijn gerealiseerd (lichtgroen), natuurgebieden die op dit moment in realisatie zijn (grijs) en nog te realiseren natuurgebieden (geel).

De in 2021 nog resterende realisatie-opgave van het NNN is onderverdeeld in 3 programma's - zie ook figuur 3 (ruimtelijk) en 4 (hectares): het gebiedsprogramma Krimpenerwaard (ca. 1750 ha), het gebiedsprogramma Gouwe-Wiericke (ca. 800 ha) en het uitvoeringsprogramma NetwerkNatuur Zuid-Holland (ca. 800 ha en 110 km evz's, exclusief de evz's prioriteit 3).

Figuur 3: de nog te realiseren NNN-opgave verdeeld in 3 uitvoeringsprogramma's: geel Krimpenerwaard (1750 ha), blauw Gouwe-Wiericke (800 ha) en rood Netwerk Natuur Zuid-Holland (800 ha en 110 km EV).

Figuur 4. NNN-opgave in hectares (verbindingzones in kilometers), verdeeld over de drie uitvoeringsprogramma's

Gebiedsprogramma's Gouwe-Wiericke en Krimpenerwaard

De gebiedsprogramma's Gouwe-Wiericke en Krimpenerwaard lopen al sinds de jaren negentig van de vorige eeuw. Sinds 2014 zijn er gebiedsovereenkomsten met heldere

afspraken gesloten met de stuurgroepen Veenweiden Krimpenerwaard en Veenweiden Gouwe Wiericke. De projecten van deze programma's verkeren in de fase waarin gewerkt wordt aan de inrichtingsplannen of daadwerkelijk met de inrichting is gestart. In de Krimpenerwaard is vrijwel alle grond verworven, met in 2021 nog een forse inrichtingsopgave van 1750 ha. In Gouwe Wiericke is op termijn alle grond verworven, met nog een inrichtingsopgave van ca. 800 ha.

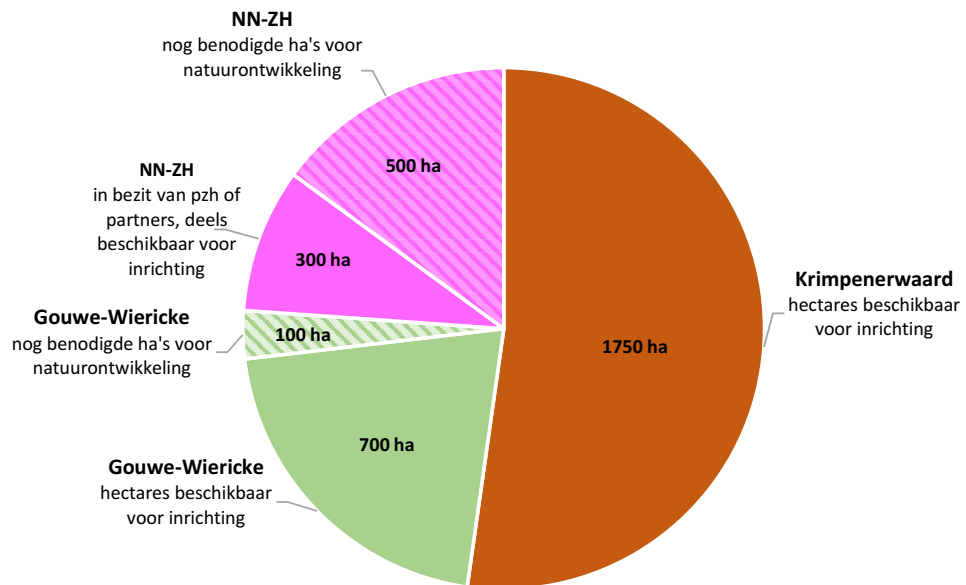
Uitvoeringsprogramma Netwerk Natuur Zuid-Holland

Het Uitvoeringsprogramma NNZH bestaat uit een groot aantal relatief kleine gebieden die verspreid in de provincie liggen. Het zijn gebieden met belangrijke natuurwaarden of kansen voor het creëren daarvan, maar die inrichting of uitbreiding nodig hebben om deze kwaliteiten ook voor de toekomst te borgen. Het Uitvoeringsprogramma NNZH is in 2018 van start gegaan. Circa 20% van de projecten van deze opgave bevindt zich inmiddels in de fase dat uitvoering wordt voorbereid. Het omvat een groot aantal kleine zelfrealisatieprojecten. Bijna 80% van de projecten van dit programma verkeert op dit moment nog in de fase waarin er, na gebiedsanalyses, gesprekken worden gevoerd met gebiedspartijen over mogelijkheden voor NNN-realiseren. Een complicerende factor is dat de gebieden verspreid over de provincie liggen waardoor er veel betrokkenen zijn en er dus afspraken met veel partijen en eigenaren gemaakt moeten worden. Per gebied kan doorgaans pas met de inrichting worden gestart als alle gronden beschikbaar zijn. Naast de NNN-gebieden, bevat het programma NNZH ook de ecologische verbindingen. Deze elementen vormen de migratieroutes tussen natuurgebieden voor specifieke doelsoorten. In 2018 is gestart met de actieve realisatie van de evz's. In 2021 was 19% van de totale lengte aan evz's gerealiseerd.

2.6 Het Handelingskader - Knelpunten voor realisatie van de laatste hectares

Van de totale opgave van 3.300 ha is de realisatie van 2.450 ha NNN uiterlijk in 2027 geborgd. Dat wil zeggen dat er met de realisatie van deze hectares wordt of is gestart met de planvorming en inrichting omdat de grond in bezit is van de provincie of van zelfrealisatoren. Van de resterende 900 ha NNN-opgave is 300 ha in bezit van de provincie en moet 600 ha en 110 km EV nog beschikbaar komen via verwerving of zelfrealisatie (zie figuur 5).

NNN-opgave voor gebieden (ha) per 2021

Figuur 5. Inzicht in beschikbare en nog benodigde NNN-hectares per programma.

Van de 300 ha in het werkgebied van de NNZH, die al in handen van de provincie of TBO's is, loopt voor een deel de planvorming voor inrichting. Voor het andere deel kan nog niet begonnen worden met de realisatie. De grond ligt te verspreid en voor NNN-realisatie is het vaak noodzakelijk om nog aangrenzende NNN-gronden beschikbaar te krijgen. In 2021 zijn de volgende knelpunten geconstateerd: afname van interesse voor zelfrealisatie bij de resterende opgaven en gebiedsprocessen worden complexer met veel stakeholders.

Voor de realisatie van de laatste hectares, treden dan ook serieuze knelpunten op. Om deze knelpunten op te lossen was een aanvulling van het beschikbare instrumentarium nodig.

2.7 Het Handelingskader - Strategieën en instrumenten

Voor ongeveer 25% van de resterende NNN-opgave was tijdige realisatie per 2027 nog onzeker en was een aanpassing van de realisatiestrategie noodzakelijk om het einddoel te bereiken. Uit een evaluatie van de strategieën die zijn gevolgd voor de realisatie blijkt dat in alle gebiedsprogramma's actief (binnen en buiten het NNN) grond is verworven. Dit gaf de provincie een goede grondpositie en daardoor een goede onderhandelingspositie. In de Krimpenerwaard werd verworven met volledige schadeloosstelling. Wanneer volledige schadeloosstelling wordt geboden, heeft dat de consequentie dat gronden in het uiterste geval ook onteigend kunnen worden. Deze koppeling tussen de twee instrumenten is een juridische maatregel om staatssteun uit te sluiten. Het onteigeningstraject kent strikte juridische termijnen en geeft daarmee helderheid en zekerheid over de uitvoering.

In Gouwe-Wiericke is op de meeste locaties niet gekozen voor volledige schadeloosstelling/onteigening. Hier is gekozen voor het herlocaliseren van de NNN-hectares, waarbij de NNN-begrenzing, met oog voor doelbereik, is verplaatst naar locaties waar de grondpositie gunstiger is. Op de nieuw begrensde gronden zijn provincie, gemeente of Natuurmonumenten grondeigenaar of wil de betreffende particuliere grondeigenaar aan zelfrealisatie doen.

2.8 Het Handelingskader - Aanpassing instrumentarium NNN-realisatie

Het NNN moet eind 2027 zijn afgerond. Het Handelingskader stelt dat voor ongeveer 600 ha en 110 km evz van de opgave niet met zekerheid kan worden gezegd dat 2027 gehaald wordt. Voor het halen van deze doelen wordt daarom een aanpassing van het instrumentarium voorgesteld. Het belangrijkste knelpunt was het beschikbaar krijgen van grond. Er ontbreekt vaak de bereidheid van de grondeigenaren om aan zelfrealisatie te doen of om hun grond te verkopen. Het ter beschikking krijgen van de laatste hectares is belangrijk, omdat daarna het gehele gebied kan worden ingericht. Het Handelingskader doet daarom aanbevelingen om meer sturing te geven aan het proces om de doelstellingen te behalen.

Dat doen ze door (1) optimaliseren instrumenten rondom zelfrealisatie, (2) herlocalisering van NNN-begrenzing en (3) het voeren van een actieve grondverwervingsstrategie. In het volgende hoofdstuk wordt bekeken hoe en of deze aanbevelingen zijn uitgevoerd.

Het optimaliseren instrumenten rondom zelfrealisatie. Dit bestaat uit 5 onderdelen: (a) de vergoeding voor natuurbeheer wordt met de Programma Natuur middelen verhoogd van 75% naar 84% van de normkosten; (b) de subsidie voor het omvormen van eigen gronden naar natuur (SKNL) worden breder opengesteld zodat ook medeoverheden, zoals gemeenten en waterschappen hiervan gebruik kunnen maken; (c) we stellen de 'aankoopregeling natuur' in zodat (potentiële) natuurbeheerders NNN-gronden ten behoeve van natuurontwikkeling kunnen aankopen; (d) we garanderen 2 x 6 jaar beheersubsidie voor zelfrealisatoren die nieuwe natuur realiseren; (e) we faciliteren een adviseur die zelfrealisatoren adviseert bij hun afweging om wel of niet over te gaan tot natuurontwikkeling op hun eigen land.

Herlocalisering NNN-begrenzing (in- en uitdeuken). We verkennen of de NNN-begrenzing op de juiste plek ligt. Hiervoor worden zowel ecologische, maatschappelijke als particuliere belangen meegewogen. Het uitgangspunt hierbij blijft dat het aantal te realiseren NNN-hectares en de beoogde natuurkwaliteitsverbetering minimaal gelijk blijft: indeuken kan alleen als er elders met een vergelijkbaar doel en verwacht resultaat uitgedeukt wordt.

Actieve grondverwervingsstrategie. Daar waar grondeigenaren en gebiedspartijen geen interesse hebben in NNN-zelfrealisatie, kan de provincie door aankoop meer regie nemen op het proces. Onder een actieve verwervingsstrategie verstaan we het aankopen van NNN-gronden door de provincie, aankoop van ruilgronden buiten de NNN-begrenzing en de mogelijkheid om volledige schadeloosstelling te kunnen bieden voor grond. Dat laatste betekent ook dat de gronden in het uiterste geval onteigend kunnen worden.

2.9 Het Handelingskader - Kosten aanpassen instrumentarium

Een intensievere aanpak van de NNN-realiserings geeft een versnelling voor het behalen van de natuurafspraken, maar heeft ook financiële consequenties. Deze consequenties worden veroorzaakt door de toegenomen grondkosten, een toename van de benodigde capaciteit en de complexiteit van het gebiedsproces.

Voor de extra benodigde financiën wordt in het Handelingskader voorgesteld ze te dekken via de SPURK Programma Natuur. Het Programma Natuur richt zich op natuurherstel en is een aanvulling op de afspraken die reeds gemaakt zijn in het Natuurpact. Door het Rijk is in afstemming met de provincies een Uitvoeringsprogramma Natuur vastgesteld, waarin de uitgangspunten beschreven staan. Daarin is de afronding van het NNN in 2027 herbevestigd en is aangegeven dat de provincies het tempo van realisatie van het NNN opvoeren. Voorzien is dat dit in veel gevallen om extra investeringen vraagt. Ook is aangegeven dat naar verwachting (indicatief) ca. 30% van de inzet gericht zal zijn op versnelling van verwerving en optimalisatie van de inrichting van natuurgebieden: *“Provincies voeren de gemaakte afspraken van het Natuurpact uit en voeren het tempo van uitbreiding van het NNN op. Ze stimuleren grondeigenaren om actiever mee te werken aan de uitbreiding en onderzoeken mogelijkheden en instrumenten voor versnelling van verwerving en inrichting van (sleutel)hectares, en werken die uit. (...) Zoals aangegeven zal ongeveer 30% van de inzet gaan naar versnellen van het verwerven en optimaliseren van inrichting van gebieden.”* Naar verwachting zullen concrete afspraken met het Rijk gemaakt worden over het Zuid-Hollandse maatregelpakket en de bijbehorende financiën. Wij nemen de hierboven beschreven maatregelen op, inclusief de financiële consequenties. Deze bestaan uit grondkosten en proces/personeelskosten.

Grondkosten

De financiële consequenties hebben betrekking op de inzet van volledige schadeloosstelling en opgavegericht grondbeleid. In totaal bedragen de extra kosten ca. 25 mln. Dit betreft de kosten voor volledige schadeloosstelling ten behoeve van het voor het NNN beschikbaar krijgen van ca. 800 hectare en eventuele juridische kosten in geval van onteigening. Het is lastig om deze kosten op voorhand precies in te schatten. Daarom zullen deze kosten de komende jaren preciezer ingeschat, geprogrammeerd en bijgesteld moeten worden.

Proces- en personeelskosten

De realisatie van de laatste 800 ha betreffen de laatste loodjes. Het gaat om veel kleine, versnipperd liggende gebieden met veel eigenaren en andere stakeholders. De afronding van het NNN met inzet van de hierboven beschreven instrumenten vergt een forse personele inspanning. De extra proces- en personeelskosten zijn voorlopig ingeschat op 9 mln.

Totale meerkosten

De totale meerkosten ten laste van Programma Natuur bedragen circa € 34 miljoen. Dit is in lijn met in het Uitvoeringsprogramma Natuur becijferde inschatting van de meerkosten voor versnelling van verwerving en optimalisatie van de inrichting van natuurgebieden.

2.10 Het Handelingskader – Voorgestelde Planning en Proces

Het grootste gedeelte van de resterende NNN-opgave gaat met het huidige instrumentarium lukken. Met de voorgestelde uitbreiding van het instrumentarium kunnen we ook de laatste, lastig te realiseren opgaven grotendeels verwezenlijken. We kunnen echter niet garanderen dat (ook) met het nieuwe instrumentarium de gehele opgave uiterlijk eind 2027 is gerealiseerd. Op de laatste hectares kan nog een beperkte inrichtingsopgave liggen. De basis van NNN-realiseratie blijft via een gebiedsproces inzetten op zelfrealisatie. De voorgestelde verbreding van het instrumentarium zorgt er in de eerste plaats voor dat het gebiedsproces soepeler en succesvoller kan verlopen. Per gebied blijft een verkenning met gebiedspartijen nodig waarin de beste combinatie van instrumenten uit de provinciale instrumentenkoffer wordt bepaald. Te allen tijde heeft een gebiedsproces met een minnelijke uitkomst de voorkeur, maar met het Handelingskader beoogt de provincie ook de deadline van eind 2027 voor oplevering van het NNN te bewaken. Tot 2024 verkennen wij binnen gebieden en met de gebiedspartners de mogelijkheden voor inpassing van de NNN-hectares. Daarna moeten de fasen van planvorming en uitvoering zijn opgestart om de deadline van 2027 te kunnen halen. Indien na 2024 nog geen overeenkomst is bereikt over NNN-realiseratie, wordt het spoor van onteigening gestart, aldus het Handelingskader.

3. Uitvoering aanbevelingen handelingskader

Het handelingskader heeft drie aanbevelingen gedaan ten aanzien van de realisatie van het NNN: (1) optimaliseren instrumenten rondom zelfrealisatie, (2) herlocalisering van NNN-begrenzing en (3) het voeren van een actieve grondverwervingsstrategie. Hieronder volgt de stand van zaken rond de voortgang van de uitvoering van deze drie aanbevelingen. We blijven, samen met de uitvoeringsprogramma's NNN, nadenken over de invulling van het beleid en blijven daarbij kijken naar mogelijkheden om het instrumentarium aan te passen en te verbeteren.

Optimaliseren instrumenten rondom zelfrealisatie. De aanbeveling 'optimaliseren instrumenten rondom zelfrealisatie' is onderverdeeld in vijf aanbevelingen, die hier langs gelopen worden.

1. *De financiële middelen voor Programma Natuur worden, naast inrichtingsmaatregelen, ook ingezet voor beheermaatregelen. De vergoeding voor natuurbeheer wordt met de Programma Natuur middelen verhoogd van 75% naar 84% van de kosten.*

De beheervergoeding voor het natuurbeheer is verhoogd van 75% naar 84% vanuit de middelen van het programma natuur.

2. *We stellen de subsidie voor het omvormen van eigen gronden naar natuur (SKNL) breder open zodat ook medeoverheden zoals gemeenten en waterschappen hiervan gebruik kunnen maken.*

Zoals hierboven geformuleerd is de aanbeveling niet geheel uit te voeren, want de SKNL is een landelijke regeling, waarvan medeoverheden zijn uitgesloten. Wel hebben we een nieuw en provinciaal subsidiekader ontwikkeld – de Subsidie Regeling Groen – waarin het mogelijk wordt medeoverheden te subsidiëren voor de realisatie van het NNN. Subsidieabel is de aankoop van de grond en de inrichting (voor ecologische verbindingzones prioriteit 1. 85% van de kosten; voor prioriteit 2. 70% van de kosten).

3. *We stellen 'aankoopregeling natuur' in zodat (potentiële) natuurbeheerders NNN-gronden ten behoeve van natuurontwikkeling kunnen aankopen.*

Dit is uitgevoerd door het toevoegen van een artikel aan de de Subsidieregeling Groen.

4. *We garanderen 2 x 6 jaar beheersubsidie voor zelfrealisatoren die nieuwe natuur realiseren zodat agrarisch ondernemers bij de bank kunnen aantonen een langjarige dekking voor de beheerkosten te hebben.*

Deze mogelijkheid is inmiddels voor de hele Zuid-Hollandse NNN opengesteld. In de Krimpenerwaard is dit inmiddels al ingezet.

5. *We zorgen voor een adviseur die potentiële zelfrealisatoren adviseert bij hun afweging om wel of niet over te gaan tot natuurontwikkeling op hun eigen land.*

In de Krimpenerwaard zijn twee medewerkers ingezet als adviseur voor zelfrealisatoren. Eén adviseert meer ecologisch en één adviseert over de bedrijfsmatige inpassing van het natuurbeheer in de bedrijfsvoering. Binnen NNZH is het de bedoeling dat deze aanpak ook wordt opgestart.

Herlocalisering NNN-begrenzing (in- en uitdeuken). Het beleid rondom in- en uitdeuken is succesvol ingezet in Gouwe Wiericke en de Krimpenerwaard. Ook elders in de provincie dienen zich gunstige locaties voor uitdeuken aan die qua locatie en potentiële kwaliteit niet onderdoen voor locaties van nog niet-gerealiseerde NNN. Er wordt binnen NNZH op basis van de gebiedsanalyses in 2023 geïnventariseerd welke grondposities naar verwachting tijdig haalbaar zijn. Op basis daarvan wordt bepaald welke gebieden voor indeuken in aanmerking komen en voor welke een gebiedsproces opgestart zou moeten worden om te bekijken of ze voor volledige schadeloosstelling (en uiteindelijke onteigening) in aanmerking komen danwel meer geschikt zijn om te herlocaliseren.

Actieve grondverwervingsstrategie. In geschat was dat de extra grondkosten en de financiële consequenties die betrekking hebben op de inzet van volledige schadeloosstelling en opgavegericht grondbeleid circa € 25 miljoen zouden bedragen. Dit betreft de kosten voor volledige schadeloosstelling ten behoeve van het voor het NNN beschikbaar krijgen en eventuele juridische kosten in geval van onteigening. Daarnaast is ingeschat dat voor de afronding van het NNN met inzet van de hierboven beschreven instrumenten een forse extra personele inspanning vereist. Voor de periode van 2021 t/m 2027 zijn de proces- en personeelskosten ingeschat op € 9 miljoen. De totale meerkosten ten laste van Programma Natuur bedragen dan circa € 34 miljoen. Dit is in lijn met in het Uitvoeringsprogramma Natuur becijferde inschatting van de meerkosten voor versnelling van verwerving en optimalisatie van de inrichting van natuurgebieden.

Mede dankzij de middelen die beschikbaar komen via het SPUK PN/NPLG is het mogelijk dat de provincie zich actiever opstelt op de grondmarkt rondom de nog te realiseren NNN-locaties. Dit betreft het strategisch aankopen van gronden buiten het NNN of volledige schadeloosstelling.

Zowel in Krimpenerwaard als Gouwe Wiericke (Westveen) is er door GS voor gekozen het middel van volledige schadeloosstelling/ontteigening in te zetten.

Geconcludeerd kan worden dat alle aanbevelingen uit het handelingskader zijn uitgevoerd of in uitvoering zijn.

4. Verwachting realisatie NNN 2027

Hieronder is de verwachting van de realisatie van het NNN (verwerving/zelfrealisatie, inrichting en beschikbare middelen) van de drie programmabureaus gegeven voor de periode 2023-2027.

Krimpenerwaard

Het gebied de Krimpenerwaard omvat elf deelgebieden. Drie ervan zijn gereed, daarmee is ongeveer 500 van de 2.250 hectare al ingericht als natuurgebied. De resterende opgave voor de overige acht deelgebieden betreft bruto circa 1750 hectare en de uitvoering hiervan is inmiddels in voorbereiding.

Verwerving/zelfrealisatie

In 2021 en 2022 is onder leiding van de Stuurgroep Veenweiden Krimpenerwaard een traject ingezet om de laatste gronden beschikbaar te krijgen voor natuur via zelfrealisatie dan wel verwerving op basis van volledige schadeloosstelling met onteigening als uiterste middel. Het traject is aanvankelijk begonnen met 150 grondeigenaren, wat grotendeels is afgerond. Nu lopen er nu nog vijf grondverwervingszaken en zijn nog de laatste afspraken te maken met twee zelfrealisatoren. De verwachting is dat eind 2024 alle gronden zijn verworven.

Inrichting

Voor de uitvoering van de inrichting is de NNN-opgave in de Krimpenerwaard in de verschillende deelgebieden ingedeeld in drie clusters.

- Het eerste cluster A betreft circa 15% van de inrichtingsopgave (bruto 260 ha). De uitvoering van de inrichting is gepland in 2023-2024, de nazorg is in 2025;
- Realisatie van de inrichting van cluster B (ca. 40%, bruto 700 ha) is gepland in de periode 2024-2026;
- De inrichting van het laatste cluster C (ca. 45%, bruto 790 ha) is gepland in de periode 2025-2027. De eventuele nazorg en afronding van dit project vindt plaats in 2028.

Beschikbare middelen

De verdere uitwerking van de ontwerpen van de verschillende deelgebieden en de input van de stakeholders hebben geleid tot een beter inzicht van de geraamde kosten, die momenteel hoger uitvallen dan waar oorspronkelijk vanuit is gegaan. Redenen hiervan zitten in proceskosten, personeel, vertraging, stijgende grondprijzen en hogere materiaal- en uitvoeringskosten als gevolg van inflatie en marktonzekerheid. Daarnaast waren voor volledige schadeloosstelling/ontteigening zowel voor de verwerving van de grond als voor de proceskosten, veel meer middelen nodig, dan waar oorspronkelijk vanuit werd gegaan. Omdat de aanvullende middelen vanuit het Programma Natuur niet met terugwerkende kracht konden worden ingezet als compensatie voor deze provinciale investering, drukken deze (fors) op de beschikbare provinciale middelen vanuit het Natuurpact.

Het concretiseren van de eisen en wensen van de stakeholders voor een kwalitatief goed ontwerp, leiden tot hogere kosten. Inzichten op het verwachte tekort op het oorspronkelijke programmabudget laten momenteel een tekort van ongeveer € 10 miljoen zien. Oorzaken liggen, naast genoemde redenen onder andere bij de (partiële) herziening van het peilbesluit dat meer tijd kost en de projectvoorbereiding en – uitvoering vraagt meer detaillering dan aanvankelijk gedacht. Bovendien zijn de (redelijke) wensen van gebiedspartijen voor passend maatwerk omvangrijk. Voor de dekking van dit tekort wordt momenteel gedacht aan het aantrekken van € 2,5 miljoen versnellingsgelden NPLG, € 1 miljoen POP4/NSP (niet-productieve investeringen buiten landbouwgebied) en € 2,6 miljoen PN SPUK1. Het gesprek met LNV over de dekking vanuit SPUK1 PN loopt nog en is dus nog niet gehonoreerd. Om te komen tot een sluitende(r) begroting worden de mogelijkheden verder onderzocht om aanspraak te maken op genoemde budgetten en nieuwe rijksbudgetten die de komende jaren beschikbaar komen. Ook wordt ingezet op kostenbeheersing. De insteek blijft om voldoende middelen beschikbaar te krijgen om zonder afbreuk aan de natuurambities de uitvoering zonder vertraging te realiseren.

Gouwe Wiericke

In 2016 is voor Gouwe Wiericke een bestuursovereenkomst gesloten, waarin regie op de realisatie wordt gegeven aan 800 ha voor de periode 2016-2024 aan de stuurgroep. De opgave voor Gouwe Wiericke is onderverdeeld in tien projecten.

Verwerving/zelfrealisatie

Van zeven projecten is de grond voor eind 2024 verworven. De nog niet-verworven grond in de drie overige gebieden heeft een oppervlakte van circa 90 ha. Naar aanleiding van de problemen met de (tijdige) realisatie van deze laatste negentig hectare, heeft de stuurgroep een nadere analyse van de problematiek uitgevoerd en concrete oplossingen voorgesteld, waarbij een integrale onderbouwing op perceelsniveau is uitgewerkt. Voor de gebieden Westveen (24 ha) en Ruygenborg (37 ha) is dat gedaan. Afsproken is dat voor Ruygenborg begin 2023 wordt getracht aanvullende gronden te verwerven en wordt geëvalueerd of de huidige strategie toereikend zal zijn. Voor het project 'Westveen' is een traject voor de inzet van onteigening/volledige schadeloosstelling in 2022 door GS ingezet. Voor de 'Meijegraslanden' (29 ha) kan mogelijk een proces van herlocalisatie worden opgetuigd naar aanleiding van een recente grondaankoop in het kader van het NPLG. De verwachting is dat in Gouwe Wiericke de gronden voor eind 2026 zijn verworven.

Inrichting

De tien projecten van Gouwe Wiericke hebben elk hun eigen planning; enkele zijn gereed, van sommige loopt de inrichting op dit moment, voor andere wordt de inrichting binnenkort opgestart. Voor de laatste projecten start de inrichting na afronding van de grondverwerving in 2025 en zal doorlopen tot 2027. De verwachting is dat vrijwel alle verworven (voor eind 2026) gronden, voor eind 2027 zijn ingericht. Mogelijk ligt er nog een beperkte inrichtingsopgave voor 2028. Omdat een concrete

planning van de tien afzonderlijke inrichtingsprojecten nog onzekerheden bevat, is voor het uitvoeringsprogramma Gouwe Wiericke in onderstaande tabel de resterende inrichtingsopgave van 800 ha evenredig verdeeld over de periode 2025-2027 (195 hectare per jaar). In 2023 wordt verwacht dat er 14 hectare wordt gerealiseerd, in 2024 200.

Beschikbare middelen

Op dit moment lijkt er binnen het beschikbare budget voor programma Gouwe Wiericke een tekort te zijn tussen de € 3 en 5 miljoen. De oorzaak hiervan ligt vooral in de inrichting, die duurder uitvalt. Vooral de hogere inrichtingskosten voor de hydrologische maatregelen (kade, aanpassing watersystemen) zijn hoger dan oorspronkelijk verwacht. Ook de verwervingskosten in Westveen zijn, vanwege de inzet van onteigening/volledige schadeloosstelling (€ 1,8 miljoen) hoger uitgevallen, maar hiervoor is dekking gevonden uit de speciale uitkering van het Programma Natuur.

NNZH

Het doel van het Uitvoeringsprogramma NNZH is het realiseren van een deel van het NNN zodat, samen met de resultaten van de uitvoeringsprogramma's Krimpenerwaard en Gouwe-Wiericke, een samenhangend, volledig ingericht en functionerend netwerk van natuurgebieden en ecologische verbindingen in de provincie Zuid-Holland ontstaat. In totaal betref de NNN-opgave voor de NNZH de verwerving van 500 hectare, de inrichting van 800 hectare en de realisatie van 110 km EVZ van prioriteit 1 en 2. Kenmerkend voor het programma NNZH is dat de projecten, die verdeeld zijn onder 'NNN hectares' en 'ecologische verbindingzones', verspreid liggen door de provincie, doorgaans relatief klein van formaat zijn en er geen overkoepelende gebiedspartij of stuurgroep is die als trekker kan fungeren. Op dit moment lopen er 26 gebiedsprojecten, waarvan er 17 in de initiatief-, twee in de voorbereidings-, vier in de uitvoeringsfase zitten en er drie gereed zijn. Daarnaast liggen er 26 verbindingzones (prioriteit 1 en 2), waarvan er 7 in voorbereiding en 5 (deel)projecten reeds in uitvoering zijn met subsidie van de provincie (peildatum juni 2022).

Verwerving/zelfrealisatie

Het uitvoeringsprogramma rond op dit moment gebiedsanalyses af, waarin op regioniveau de kwalitatieve uitwerking en voortgang per gebied is uitgewerkt. Op basis hiervan zal uiterlijk eind 2023 worden bekeken of er een bijstelling van het instrumentarium en/of de middelen nodig is. Dit is het moment om te beoordelen wat door middel van zelfrealisatie/functieverandering of minnelijke verwerving gerealiseerd kan worden, wat door middel van volledige schadeloosstelling/ontteigening gerealiseerd kan worden en waar door middel van in- en uitdeuken of herlocalisatie de betreffende hectares elders in de provincie beter kunnen worden gerealiseerd.

Voor de 'NNN hectares' is de verwachting dat, op basis van dit proces, vrijwel alle gronden eind 2027 beschikbaar zijn gekomen voor NNN-realiseratie. Voor de 'ecologische verbindingzones' is, ligt er een grotere uitdaging om deze voor eind 2027 te verwerven en in te richten. De belangrijkste reden hiervoor is dat verbindingzones veel grondeigenaren hebben, met veel kleine stukjes perceel binnen het NNN. Het instrument voor in- en uitdeuken kan voor de realisatie een belangrijke rol spelen. Ook

het NPLG biedt meekoppelkansen, o.a. via grondverwerving, overgangsgebieden, landschapsgrond en de groenblauwe dooradering.

Inrichting

Afhankelijk van bovenstaand proces kan na verwerving begonnen worden met de inrichting. Het succes van zelfrealisatie/verwerving is dan ook leidend voor het tijdpad van de inrichting.

Beschikbare middelen

NNZH is op dit moment bezig met een raming van de kosten, waarbij een exactere inschatting van benodigde middelen voor de realisatie van hun gedeelte van het NNN is uitgewerkt. De voorlopige inschatting gaan uit van een tekort van miljoenen. Oorzaken van de hogere kosten zijn vooral de beperkte indexering (de begrootte bedragen zijn uit 2018), de hogere grondprijzen en projectvoorbereiding en –uitvoering vereisen veel meer detail dan waar oorspronkelijk van uit is gegaan. Voor het uitvoeringsprogramma NNZH is bovendien, vanwege het grote aantal kleinere projecten verspreid over de provincie, meer capaciteit (projectleiders, maar ook onder meer juridische ondersteuning, subsidie/zelfrealisatiemakelaars en overige ondersteunende medewerkers) essentieel om de doelstelling van realisatie voor eind 2027 te kunnen halen. De toenemende complexiteit van en de detaillering in de gebiedsprocessen neemt toe en kosten extra tijd en extra capaciteit. Vanwege deze diversiteit is het daarom wenselijk dat de Programma Natuur middelen met geringe voorwaarden voor NNN-realisatie ingezet kunnen worden.

	Resterende verwerving /zelfrealisatie- opgave 2022	2023	2024	2025	2026	2027	Restopgave eind 2027
Krimpenerwaard							
Cluster A	0	0	0	0	0	0	0
Cluster B	0	0	0	0	0	0	0
Cluster C	beperkt	0-beperkt	0-beperkt	0-beperkt	0-beperkt	0	0
Gouwe Wiericke							
	90	30	30	30	beperkt	0	0
NNZH							
gebieden	500	beperkt	beperkt	200	100	200	beperkt
verbinding zones	110 km	2,69 ha	beperkt	Zie tekst			

Tabel 1: Schema realisatie resterende verwerving/zelfrealisatie-opgave NNN provincie Zuid-Holland in hectares. De opgave voor ecologische verbinding zones is geformuleerd in kilometers.

	Resterende inrichtings- opgave 2022	2023	2024	2025	2026	2027	Restopgave eind 2027
Krimpenerwaard							
Cluster A	260	beperkt	260	0	0	0	0
Cluster B	700	0	beperkt	beperkt	700	0	0
Cluster C	790	0	0	beperkt	beperkt	790	0
Gouwe Wiericke							
	800	14	200	195	195	195	beperkt
NNZH							
gebieden	800	50	100	150	200	200	100
verbinding zones	110 km	8,6	beperkt	Zie tekst			

Tabel 2: Schema realisatie resterende inrichtingsopgave NNN provincie Zuid-Holland in hectares. De opgave voor ecologische verbinding zones is geformuleerd in kilometers.

5. Conclusies en aanbevelingen Realisatie NNN 2027

Conclusies en aanbevelingen ten aanzien van de realisatie

Op dit moment is de inrichting van meer dan 2000 hectare in voorbereiding voor inrichting. Zuid-Holland verwacht met het door PS vastgestelde Handelingskader en instrumentarium het overgrote deel van de NNN-opgave uiterlijk in 2027 gerealiseerd te hebben. Met betrekking tot de ecologische verbindingzones is het halen van deze deadline minder zeker. Het instrument in- en uitdeuken kan voor de realisatie een belangrijke rol spelen. Ook het NPLG biedt goede meekoppelkansen, onder andere via grondverwerving, overgangsgebieden, landschapsgrond en de groenblauwe dooradering. Het is daarbij van belang om snel helderheid van het Rijk te krijgen met betrekking tot de NPLG-natuuropgave voor Zuid-Holland.

Conclusies en aanbevelingen ten aanzien van de middelen

Naast een uitdaging voor het beschikbaar krijgen van de gronden voor de natuurrealisatie, zijn ook de stijgende kosten een uitdaging. Voor alle uitvoeringsprogramma's vallen de geraamde kosten hoger uit dan aanvankelijk gedacht en die zijn gedecentraliseerd bij het Natuurpact. Oorzaken hiervan zijn divers, maar de belangrijkste redenen zijn: geen of onvoldoende indexering van budgetten voor inrichtingskosten, terwijl zeker de laatste periode sprake is van zeer aanzienlijke kostenstijgingen door inflatie, de hogere grondprijzen en de hogere kosten die samengaan met het bieden van volledige schadeloosstelling en eventuele onteigeningskosten. Ook de proceskosten rondom verwerving/zelfrealisatie en inrichting vallen duurder uit dan oorspronkelijk geraamd. Redenen hiervoor liggen bij de complexiteit van de gebiedsprocessen en de krapte op de arbeidsmarkt.

Vanuit het SPUK Programma Natuur zijn middelen beschikbaar gesteld voor versnelde realisatie van het NNN. Deze middelen zijn (deels) ingezet om de huidige, veel hogere kosten die gepaard zijn gegaan met onteigening/volledige schadeloosstelling in Westveen in Gouwe Wiericke te dekken. Helaas heeft de gevraagde inzet van deze middelen bij de formulering van de aanvraag in de Krimpenerwaard en van een aantal projecten van NNZH geleid tot aanvullende vragen van LNV, omdat voor de middelen van de SPUK aanvullende eisen zijn gesteld voor de reductie van de emissie van stikstof en de inzet van deze middelen met terugwerkende kracht. Het is cruciaal dat de Programma Natuur-middelen ingezet kunnen worden ten behoeve van de gestegen kosten van de NNN-realiserings, zonder aanvullende eisen zoals die met betrekking tot stikstof.

Indien deze middelen worden gevonden, verwachten we, met bovenstaande aanvullingen op het lopende beleid, de NNN-opgave in Zuid-Holland vrijwel geheel voor eind 2027 te realiseren, met een beperkte opgave voor inrichting in 2028.